

АРТЁМЕНКО ИННА ЭДУАРДОВНА. *Концептуальные основы создания школы волонтеров для работы с людьми почтенного возраста.*

В статье раскрываются понятия: волонтер, волонтерство, волонтерская помощь. Автор сосредоточивает внимание на необходимости профессионализации волонтерской помощи при работе с конкретными категориями потребителей социальных услуг (людьми почтенного возраста) и сертификации волонтеров в соответствии с требованиями времени. В статье рассматриваются основные компоненты готовности студента к предоставлению волонтерской помощи людям почтенного возраста: мотивационная, когнитивная, деятельностная. Определяются основные концептуальные основы создания школы волонтеров для работы с людьми почтенного возраста.

Ключевые слова: волонтер, волонтерство, волонтерская помощь, люди почтенного возраста, школа волонтерства.

INNA ARTEMENKO. *Conceptual principles for the development of volunteer school for working with people of a senior age.*

The article reveals the following concepts: volunteer, volunteerism, volunteer help. The author focuses on the need to professionalize volunteers in working with specific categories of consumers of social services (elderly people) and volunteer certification in accordance with the requirements of the time. The article considers the main components of the student's readiness to provide volunteering to people of respectable age: motivational, cognitive, and activity. The author defines the basic conceptual foundations of creating a volunteer school for working with people of a senior age.

Keywords: volunteer, volunteer, volunteer help, people of respectable age, volunteer school.

УДК 364-78:355.08

Бриндіков Ю.Л.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТРЕНІНГУ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

У статті представлено наукові підходи до визначення сутності тренінгу, який доцільно проводити з військовослужбовцями, які брали участь у військових діях. Автором охарактеризовано специфічні властивості тренінгу з комбатантами. Проаналізовано різні види тренінгів в залежності від мети, завдань, учасників груп. Головну увагу зосереджено на сутності проведення адаптивного тренінгу для військовослужбовців учасників бойових дій, розкрито його зміст, особливості і поетапний алгоритм проведення. Представлено структурні елементи тренінгу з виокремленням основоположних принципів (активності; партнерської взаємодії; безумовного прийняття учасників;

зворотнього зв'язку; творчої позиції учасників) його проведення. Представлено характеристику тренінгових методів (групова дискусія, ситуаційно-рольові ігри) і технік (інформаційна, техніка симуляції, груподинамічні вправи, психодрама, самопрезентація, монолог, дублювання).

Ключові слова: тренінг, реабілітація, соціально-педагогічна робота, військовослужбовці учасники бойових дій.

В результаті бойових дій на Сході України все більша кількість військовослужбовців потребують психологічної допомоги для подолання негативних впливів на психіку. Разом із бойовим досвідом, вони отримують психічні травми, а їхня психіка зазнає значних змін. Додатковими негативними факторами є невчасно проведена ротація особового складу, отримання військовослужбовцями психоемоційного навантаження під час адаптації до військової служби, відсутність системної комплексної реабілітації комбатантів, спрямованої на відновлення психоемоційної сфери, бойової та трудової працездатності.

Практика свідчить, що успішна соціальна адаптація цієї категорії військовослужбовців потребує проведення з ними цілого комплексу заходів реабілітації, серед яких найпоширенішими і найефективнішими ми вважаємо тренінг. Труднощами спілкування у ветеранів та інвалідів військової служби дослідники [9] називають відстрочені реакції на психотравмувальний стрес і особливо той, який стався в бойовій обстановці або в ситуації, пов'язаній із ризиком для життя. Саме тому в основі проведення реабілітаційних заходів, що знімають або частково послаблюють проблему труднощів у спілкуванні колишніх військовослужбовців, має бути покладений тренінг.

Відзначимо, що загальні підходи до реабілітації представлені у роботах Т. Добровольської, І. Мисули, М. Фролова, С. Харченка, Л. Яковлевої та інших. Встановлено, що вивченням тренінгу, технологією його організації і проведення займалися зарубіжні (І. Вачков, О. Євтіхов, С. Макшанов, В. Пахальян, В. Пузіков, та інші) і українські (О. Богуславська, Л. Бондарєва, О. Кравченко, С. Лебедева та інші) дослідники.

Незважаючи на збільшення кількості праць, присвячених проблемі реабілітації військовослужбовців, все ще відзначається недостатня розробленість з точки зору вивчення можливостей тренінгових технологій у процесі її здійснення.

Мета статті – дослідити сутнісні характеристики тренінгових технологій для військовослужбовців учасників бойових дій та окреслити можливості адаптивного тренінгу.

Привабливість та переваги тренінгу К. Рудестам [15] пов'язує з його специфічними властивостями, а саме:

- 1) можливість отримання зворотного зв'язку і підтримки від людей, які мають спільні проблеми чи переживання з конкретним учасником групи;
- 2) на тренінгу відбувається прийняття цінностей і потреб інших людей;

3) в групі людина відчуває себе одночасно і прийнятною, оточеною турботою, і такою, яка сприймає інших людей, користується довірою і довіряє, отримує допомогу і допомагає;

4) спостерігаючи за груповою взаємодією, учасники можуть ідентифікувати себе з іншими, використовуючи сталий емоційний зв'язок при оцінці власних відчуттів і поведінки;

5) група може полегшити процес самодослідження й інтроспекції, саморозкриття;

6) як метод психологічної допомоги група економічно більш доступна людям.

Виходячи із вагомості означеного кола завдань, які поставлені у нашому дослідженні, вважаємо за доцільне, насамперед, проаналізувати основні підходи науковців до самої дефініції «тренінг». Так, у розумінні І. Вачкова [4], тренінг є сукупністю активних методів практичної психології, що використовують з метою формування навичок самопізнання і саморозвитку. На думку А. Грецова, тренінг – це «група методів розвитку здібностей до навчання і оволодіння будь-яким складним видом діяльності, зокрема спілкуванням» [5, с. 89]. Нам імпонує визначення тренінгу, запропоноване В. Пузіковим. Аналізуючи технологію ведення тренінгу, вчений трактує його як будь-яку навчальну програму або набір процедур, розроблених для того, щоб в результаті їх роботи був отриманий кінцевий продукт у вигляді організму, здатного на деяку певну реакцію (реакції) або участь у деякій складній діяльності [14]. У розумінні О. Сороки, тренінг – це нетрадиційна форма організації навчання, спосіб організації активності його учасників з метою здобуття спеціальних знань, вироблення на цій основі умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності [16].

Сьогодні існують різноманітні види тренінгів залежно від мети, завдань, учасників груп. Однак загальноприйнятої класифікації не вироблено. За критерієм спрямованості змін і впливів виділяють бізнес-тренінги, тренінги формування навичок, соціально-психологічні й психотерапевтичні тренінги, управлінські тренінги тощо.

За напрямом тренінги поділяють на три категорії, а саме:

І по-перше, тренінги особистісного зростання (розвиток пам'яті та уваги, лідерських якостей, цілепокладання, стресостійкості тощо). Їх головна мета – розкрити потенціал учасників тренінгу, зміцнити впевненість у своїх силах, мотивувати поведінкові стереотипи, націлити на нові досягнення;

І по-друге, комунікативні тренінги (планування часу, розстановка пріоритетів при вирішенні задач, уміння вести переговори) розвивають індивідуальні ділові якості людини;

І по-третє, спеціалізовані або професійні тренінги (маркетинг, менеджмент, логістика, мистецтво продаж тощо) сприяють удосконаленню та розвитку професійної діяльності [3].

Слід констатувати, що тренінг спілкування є базовою програмою практично для будь-якого тренінгу. Серед різноманіття тренінгів В. Пузіков [14] виокремлює тренінг впевненості в собі, тренінг переговорів, тренінг продажів, тренінг формування команди, тренінг безконфліктної поведінки тощо. В основі цих

програм покладено соціально-психологічний тренінг, який, на переконання В. Ортинського, є «своєрідним способом формування знань та окремих навичок у сфері спілкування, а також форм їхньої відповідної корекції через групову практику психологічного впливу, основу на активних методах групової роботи» [10, с. 204].

Ще одним видом тренінгу І. Вачков називає «груповий психологічний тренінг, що є сукупністю активних методів практичної психології, які використовують, по-перше, в рамках клінічної психотерапії при лікуванні неврозів, алкоголізму і соматичних захворюваннях; по-друге, для роботи з психічно здоровими людьми, які мають психологічні проблеми, з метою надання їм допомоги в саморозвитку» [4, с. 13]. При цьому, повністю підтримуємо О. Євтіхова в тому, що «психологічний тренінг не просто дає змогу виробити і проаналізувати новий досвід, він орієнтує людину на «відчуття себе, свого «Я», дає можливість «доторкнутися» і частково усвідомити в собі те, що зазвичай приховано» [6, с. 18]. Зокрема науковець переконаний, що психологічний тренінг відкриває учасникам широке поле для того, щоб вступити в спілкування з самим собою, з тією вирішальною частиною себе, яка в повсякденному житті частіше не помічається або відверто ігнорується, тією частиною себе, яка ховається за зовнішніми масками і ролями. Окрім цього, «психологічний тренінг активізує прагнення учасників до самопізнання і самовдосконалення, даючи можливість бути «скульпторами» власної особистості» [6, с. 20]. Психологічний тренінг, у розумінні М. Бітянкової [2], – це форма активного навчання, що дає змогу людині «самоформувати» вміння та навички будувати соціальні міжособистісні відносини, продуктивну навчальну та іншу діяльність, аналізувати ситуації зі своєї точки зору і з позиції партнера, розвивати в собі здібності пізнання і розуміння себе та інших у процесі спілкування і діяльності.

Ще одним цікавим видом тренінгу для роботи з військовослужбовцями учасниками бойових дій є адаптивний. Ідея цього тренінгу виникла у контексті вивчення проблем соціально-психологічної адаптації людини до навколишнього ціннісно-нормативного середовища. Аналізуючи загальну логіку і конкретні технології адаптивного соціально-психологічного тренінгу, О. Кравченко [8] представив його зміст і особливості. По-перше, теорія є необхідною ланкою психотерапії, оскільки саме засвоєння військовослужбовцем закладеного в теорії образу людини і несподіване трактування його проблеми ведуть до лікування. По-друге, застосування «трифакторної моделі значимості іншого» О. Петровського для структурування суб'єкт–об'єктних відносин з різними сферами соціальної взаємодії. Ця модель екстраполюється у розумінні О. Кравченко у вигляді моделі значимості різних сфер спілкування у вигляді показників: А – атракції, Б – влади, статусу влади, Р – референтності, авторитетності. Організація тренінгової роботи з виділенням в особистісному полі світосприймання названих компонентів, дасть змогу будувати стратегію модифікації поведінки як на особистісно-індивідуальному рівні, так і на соціально-психологічному рівні. По-третє, безумовна пріоритетність особистості людини і зосередження основних зусиль для підвищення її задоволеності від різних сторін життя і сфер соціальної

взаємодії. По-четверте, наявність чіткого алгоритму адаптивного тренінгу. Розглянемо його детальніше.

1. Існують потреби індивіда (особистісні й соціальні), що є рушійною силою його спонукань, соціальної активності, як правило конфліктують між собою.

2. Виникає проблема необхідності гармонізувати особистісно-соціальну взаємодію.

3. Розв'язання проблеми за рахунок створення у внутрішньому світі особистості механізмів, що дають змогу більш комфортно будувати взаємини з навколишнім середовищем.

4. Стратегія роботи в межах адаптивного тренінгу містить сферу самопізнання і сферу самоздійснення.

5. Стратегія самоздійснення структурується на основі особливостей взаємодії на різних рівнях: особистості – загальнолюдської культури; особистості – ціннісно-нормативного середовища сучасного українського суспільства; особистості – ціннісно-нормативного середовища соціального інституту (насамперед професійного, військового); особистості – найближчого сімейно-родинного оточення.

6. Випробування різних стратегій адаптивної поведінки.

7. Якісний і кількісний вимір ходу адаптивних процесів і в цілому підсумків тренінгу: самозвіти учасників тренінгу – відчуття психологічного комфорту під час вирішення завдань соціально-психологічної взаємодії; експертні оцінки учасників консультативно-методичних груп – оцінка можливостей окремих методик і, в цілому, тренінгу; експертні оцінки психологів, які здійснювали супервізорські функції, щодо релевантності тренінгу задекларованим цілям [8, с. 109–111].

Варто враховувати той факт, що при розробці будь-якого тренінгу необхідно враховувати послідовність і чіткість його структурних елементів, а саме: 1) вступну частину – відкриття тренінгу, вступне слово тренера, прийняття правил роботи, формування очікувань; 2) основну частину – визначення рівня інформованості та актуалізація проблеми, надання інформації, надбання практичних навичок; 3) заключну частину – підведення підсумків.

По-іншому представляє структурні елементи тренінгу О. Сорока [16], наголошуючи, що тренінг відбуватиметься ефективніше, якщо матиме такі складові: 1) привітання – знайомство учасників; 2) вироблення правил роботи в групі; 3) оголошення теми тренінгового заняття; 4) розминку; 5) основну частину: вступне слово тренера (міні-лекцію, інформаційні повідомлення, інструкції тощо), різноманітні вправи або ігри з подальшим обговоренням і рефлексією; 6) підбиття підсумків роботи – резюме ведучого; 7) прощання.

При проведенні тренінгу з комбатантами необхідно враховувати не тільки послідовність його структурних елементів, але й особливу увагу слід приділяти аналізу невербальної комунікації. До невербальних форм спілкування традиційно відносять кілька параметрів. По-перше, це характеристики мови – ритм, темп, інтонації, паузи, що можуть по-різному впливати на учасників тренінгової групи. По-друге, проксемика – це взаємне розташування, дистанція і пози. Найкращим

варіантом вважається розташування під кутом від 45 до 90 градусів – це одночасно дає змогу сидіти дуже близько і не тиснути на співрозмовника, в той же час завжди можна зустрітися поглядом і при необхідності доторкнутися до співрозмовника. По-третє, рухи і жести, за допомогою яких учасники тренінгу можуть підкреслити важливе або навпаки, висловити своє негативне ставлення. Виділяють два типи жестів і рухів – ті, що описують поведінку, і ті, що підсилюють її. По-четверте, це міміка, за якою важливо стежити і правильно аналізувати, чим викликані ті чи інші зміни міміки і що це може означати. По-п'яте, зоровий контакт, який є особливо важливим моментом невербальної комунікації. Отже, при організації тренінгових занять увага до невербальної поведінки учасників дає змогу контролювати власну поведінку і оцінювати поведінку інших, що допоможе кращому проведенню тренінгу.

Вивчення особливостей комунікативної поведінки інвалідів дало змогу виділити характеристики, що перешкоджають спілкуванню. Вважаємо, що при проведенні тренінгу з військовослужбовцями тренер має враховувати експресивно-мовні характеристики поведінки партнера (мову, міміку тощо); соціально-перцептивні явища (стереотипи розуміння іншої людини, помилки у визначенні настрою); види відносин (невідповідність емоційного стану); форми звернення (почуття, ритм, такт); умови звернення (часте звертання) [9].

Для більш ґрунтовного розуміння сутності тренінгу необхідно розглянути його специфічні риси, серед яких основними І. Вачков називає такі:

- 1) дотримання принципів групової роботи;
- 2) націленість на психологічну допомогу учасникам групи в саморозвитку;
- 3) наявність більш-менш постійної групи (зазвичай від 7 до 15 осіб), періодично збирається на зустрічі або працює безперервно протягом двох-п'яти днів (так звані групи-марафони);
- 4) просторова організація (найчастіше – робота в зручному ізольованому приміщенні, учасники більшу частину часу сидять у колі);
- 5) акцент на взаєминах між учасниками групи, які розвиваються й аналізуються в ситуації «тут і тепер»;
- 6) використання активних методів групової роботи;
- 7) об'єктивація суб'єктивних почуттів і емоцій учасників групи, невербалізована рефлексія;
- 8) атмосфера розкнутості і свободи спілкування між учасниками, клімат психологічної безпеки [4, с. 14].

Оскільки обов'язковими елементами тренінгів є принципи, розглянемо деякі з них. Наприклад, А. Осипова [11] виокремлює такі принципи проведення тренінгових занять: активності: члени групи постійно залучаються до ділових ігор, дискусій, виконують тематичні вправи; партнерської взаємодії: характеризується рівністю психологічних позицій учасників, визнанням цінності особистості іншої людини, прагненням до співпереживання та розуміння інтересів співрозмовника; безумовного прийняття учасників полягає у безоцінювальному сприйнятті учасниками одне одного; об'єктивізації поведінки: провідним засобом об'єктивізації є зворотній зв'язок, тобто інформація, що отримує людина від

інших учасників групи та від тренера, стосовно власної поведінки; творчої позиції учасників: у процесі занять у групі постійно створюються ситуації, в яких учасникам доводиться проявляти самостійність у розв'язанні завдань, відкривати для себе нові виміри проблемних ситуацій, знаходити конструктивні рішення.

Принципами ефективності тренінгу Г. Бакірова називає такі:

- 1) «критерії повинні відображати цілі, завдання і методи тренінгу;
- 2) критерії повинні характеризувати комплекс ефектів, що досягаються за допомогою тренінгу;
- 3) вимір ефектів тренінгу потрібно виробляти і безпосередньо після його проведення, і пізніше;
- 4) слід використовувати як суб'єктивні оцінки учасників, так і об'єктивні показники змін у поведінці і діяльності» [1, с. 28].

Окрім цього, ефективність тренінгу залежить від комплексу методів і технік, що використовують при його розробці. У навчальному посібнику під авторством В. Пахальяна, метод – це «спосіб досягнення мети; система способів, за допомогою яких людина пізнає світ, освоює і перетворює об'єкти дійсності, що містить загальні принципи і конкретні прийоми поводження з тими чи іншими предметами» [12, с. 31]. До тренінгових методів відносять різноманітні засоби навчання – ділові та рольові ігри, ситуаційні завдання, семінари, мозковий штурм, групову дискусію, доповідь, інформаційні повідомлення тощо. До базових методів тренінгу традиційно відносять групову дискусію і ситуаційно-рольові ігри [12]. І. Вачков [4] доповнює цей список психотерапевтичними, корекційними та навчальними методами. Цікавою у практичному плані є розроблена І. Вачковим [4] класифікація тренінгових методів, представлена п'ятьма групами, а саме:

- 1) груповою дискусією (структурованою, неструктурованою; тематичною, біографічною, інтеракційною);
- 2) ігровими методами (ситуаційно-рольовими, дидактичними, творчими, організаційно-діяльними, діловими та імітаційними іграми);
- 3) методами, спрямованими на розвиток соціальної перцепції (вербальними й невербальними техніками);
- 4) методами тілесної терапії;
- 5) медитативними техніками.

Найбільш поширеними тренінговими техніками називають інформаційну техніку, що використовують для забезпечення потрібної орієнтації учасників або передачі їм необхідних відомостей; техніку симуляції, що імітує «робочі» ситуації; вправи з практичного виконання роботи; груподинамічні вправи, орієнтовані на формування й удосконалення соціальної компетентності учасників тренінгу. Окремою групою тренінгових технік є такі, що використовують у психодрамі і рольових іграх. Цікавим у практичному плані є підхід Д. Кіннера [7] щодо груп базових технік за можливостями застосування до поведінкових проблем. Йдеться про самопрезентацію – серія коротких рольових дій, у яких головний герой зображує самого себе або когось дуже важливого для себе; виконання ролі – імітація поведінки якоїсь людини; діалог – зображення в рольових іграх взаємин між реальними людьми; монолог – промовляння своїх

почуттів і думок вголос, часто під час руху по колу; дублювання – техніка, при якій допоміжна особа грає дублюючу роль протагоніста одночасно з ним, намагаючись стати його «психологічним двійником»; репліки в сторону, коли головний герой спілкується з допоміжною особою і каже вголос, що він дійсно думає, відчуває або збирається робити; обмін ролями; техніка порожнього стільця, коли протагоніст взаємодіє з уявним кимось, представленим одним або кількома порожніми стільцями, у формі монологу або обміну ролями; техніка дзеркала, що здійснюється допоміжною особою, яка виконує роль протагоніста протягом короткого часу, а протагоніст спостерігає, віддалившись з простору дії.

Проаналізувавши сучасні підходи науковців до тренінгу як наукової категорії визначаємо, що він є нетрадиційною формою групового навчання, що передбачає комплекс вправ, методів, ігор, технік, спрямованих на розв'язання завдань тренінгу. Ефективність тренінгу залежатиме від наявності обов'язкових структурних елементів, поетапності проведення, комплексу підібраних вправ. Подальша увага буде зосереджена на аналізі практичних аспектів впровадження тренінгових технологій у реабілітацію комбатантів.

Використана література:

1. Бакирова Г. Х. Тренінг управління персоналом / Г. Х. Бакирова. – СПб. : Речь, 2006. – 400 с.
2. Битянова М. Р. Система развивающей работы школьного психолога. Курс лекций. Лекция седьмая. Психологический тренинг как форма развивающей работы [Электронный ресурс] // Школьный психолог. – 2004. – № 46. – Режим доступа : <http://psy.1september.ru/article.php?ID=200404605>
3. Богуславська О. Як не загубитися у розмаїтті тренінгових програм: [Електронний ресурс]: 1 ч. / О. Богуславська. – Режим доступу: <http://www.b17.ru/article/2704/>
4. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга / И. В. Вачков. – М. : Ось-89, 2005. – 256 с.
5. Грецов А. Г. Тренинг общения для подростков / А. Г. Грецов. – СПб. : Питер, 2009. – 160 с.
6. Евтихов О. В. Практика психологического тренинга / О. В. Евтихов. – СПб. : Издательство «Речь», 2005. – 256 с.
7. Киннер Д. Клинические ролевые игры и психодрама / Д. Киннер. – М. : Независимая фирма «Класс», 1993. – 224 с.
8. Кравченко О. В. Впровадження соціально-психологічного тренінгу в умовах адаптації військовослужбовця до навколишнього ціннісно-нормативного середовища / О.В. Кравченко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2014. – Вип. 15. – С. 104–113.
9. Могилев В. А. Педагогические аспекты социальной реабилитации инвалидов военной службы : Дис...канд. пед. наук : 13.00.01 / Валерий Александрович Могилев. – Великий Новгород, 2000. – 153 с.
10. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

11. Осипова А. А. Введение в теорию психокоррекции / А. А. Осипова. – М. : Московский психолого-социальный институт; Воронеж : Издательство НПО Модэк, 2000. – 320 с.

12. Пахальян В. Э. Групповой психологический тренинг: Учебное пособие. – СПб. : Питер, 2006. – 224 с.

13. Петровская Л. А. Компетентность в общении : социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М., 1989. – 368 с.

14. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга / В. Г. Пузиков. – СПб : Речь, 2007. – 224 с.

15. Рудестам К. Групповая психотерапия : психокоррекционные группы : теория и практика / Кьел Рудестам. – 2-е издание. – М. : Прогресс, 1993. – 368 с.

16. Сорока О. В. Формування управлінської компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери засобами тренінгу / О.В. Сорока // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : зб. наук. пр. Серія «Педагогічні науки». – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2017. – Вип. 36. – С. 241–246.

БРЫНДИКОВ ЮРИЙ ЛЕОНИДОВИЧ. *Сущностные характеристики тренинга для военнослужащих-участников боевых действий.*

В статье представлены научные подходы к определению сущности тренинга, который целесообразно проводить с военнослужащими, принимавшими участие в военных действиях. Автором охарактеризованы специфические свойства тренинга с комбатантами. Проанализированы различные виды тренингов в зависимости от целей, задач, участников групп. Главное внимание сосредоточено на сущности проведения адаптивного тренинга для военнослужащих участников боевых действий, раскрыто его содержание, особенности и поэтапный алгоритм его проведения. Представлены структурные элементы тренинга с выделением основных принципов (активности, партнерского взаимодействия; безусловного принятия участников; обратной связи; творческой позиции участников) его проведения. Представлена характеристика тренинговых методов (групповая дискуссия, ситуационно-ролевые игры) и техник (информационная, техника симуляции, групподинамические упражнения, психодрама, самопрезентация, монолог, дублирование).

Ключевые слова: тренинг, реабилитация, социально-педагогическая работа, военнослужащие участники боевых действий.

Bryndikov Yu. L. *Essential characteristics of training for military servicemen - combatants*

The article presents scientific approaches for determination the essence of the training, which is advisable to conduct with military personnel who took part in hostilities. The author characterized the specific properties of training with combatants. Different types of trainings were analyzed depending on the goals, tasks, group members. The main attention is focused on the essence of carrying out adaptive training for military servicemen-combatants, its content, features and a step-by-step algorithm for its conduct are disclosed. The structural elements of the training with the

identification of the main principles (activity, partnership interaction, unconditional acceptance of participants, feedback, creative position of participants) of it's holding. The characteristics of training methods (group discussion, situational-role games) and techniques (informational, simulation technique, group dynamic exercises, psychodrama, self-presentation, monologue, duplication) are presented.

Key words: training, rehabilitation, social and pedagogical work, military servicemen, combatants.

УДК 378.370

Голубенко Т.О.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті проаналізовано та обґрунтовано необхідність використання волонтерства як інструмента соціального виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. Доведено, що волонтерство сприяє процесу соціального виховання студентської молоді для набуття соціального досвіду, активізації духовного, інтелектуального та культурного потенціалу всіх учасників навчально-виховного процесу; ефективному функціонуванню закладу освіти.

Ключові слова: соціальне виховання, волонтер, волонтерська діяльність, студентська молодь.

На сучасному етапі в умовах національно-культурного становлення ситуація в Україні характеризується соціально-економічною нестабільністю, зниженням рівня життя, появою нових специфічних категорій населення, зокрема учасників АТО, їх сімей. Соціальні негаразди в нашій країні знаходять своє відображення на соціально-психологічному самопочутті різних категорій населення. З посиленням впливу соціальних проблем на найуразливіші категорії населення, суттєвих змін в їх поглядах, соціальній структурі, умов життя розвиваються негативні процеси в духовній сфері, деформуються моральні засади суспільства. Вказані чинники негативно впливають на соціальне виховання як суспільства загалом, так і окремої особистості. За таких умов зростає потреба у людях, які можуть надати добровільну допомогу людям старшого віку, молоді, дітям, особам з особливими потребами та які опинилися в складних життєвих обставинах.

Враховуючи вищезазначену ситуацію виникає гостра потреба в обґрунтуванні системи соціального виховання серед студентської молоді, яка здатна захистити різні верстви населення, від наслідків кризи, в якій знаходиться країна. Тому перед вищими навчальними закладами постають завдання щодо